

Työeläke

1:2018

HUIJAUS KANSANKODISSA

Turvallisuuden tunne koki kolhuja naapurissa. Ruotsalaisilta on huijattu rahastoeläkkeen säästöjä. Skandaali käynnisti ripeät lakimuutokset.

Sivu 16

ASIAKAS

Veritaksen Pettersson uskoo asiakastuntemuksen voimaan.

Sivu 4

ELÄKEAIKEET

Eläkkeelle siirtymistä suunnitellaan hyvissä ajoin.

Sivu 11

TYÖKYKY

Asenne tärkeämpää kuin muodollinen kyky.

Sivu 21

Veritaksen uusi tj. Carl Pettersson tuli pankkimaailmasta. Hän painot-

Reportaasi Ruotsista. Premiepension-eläkkeitä hoitavien kahden yhtiön huijaukset vavahduttavat kansankotia.

3 PÄÄKIRJOITUS
Naapurissa pestään pyykkiä

4 TAPASIMME
Carl Petterssonin Veritaksen toimitusjohtajan

7 TUTKIMUSSEMINAARIT
Kevään ohjelma käynnistyy Eläketurvakeskuksessa

8 ASIANTUNTIJALTA
Saksassa lisäeläkkeiden merkitys kasvaa

10 KOLUMNIT
Lilja Tamminen debytoi uutena kolumnistinamme

11 LUUPIN ALLA
Eläkeaikeet: milloin eläkkeelle?

14 ARJESSA
International House Helsinki asiakasta auttamassa

16 REPORTAASI RUOTSISTA
Kaikkien aikojen eläkepuhallus

21 KOKEMUKSEN ÄÄNESSÄ
Päivi Mattila-Wiro osatyökykyhankkeen luotsina

24 KUNTOUTUS
Mitä kuntoutuksessa voisi tehdä paremmin?

25 KIVEKÄS VÄITTÄÄ
Vakuutuslääkäreistä ei päästä eroon

26 PALLO HALLUSSA

28 TIEDOKSI

29 NIMITYKSET

30 KIRJA, JOKA KOLAHTI

31 ENGLISH SUMMARY

32 UUSIMMAT JULKAISUT

Kirjapalsta esittelee ESY:n Merja Äimäsen lukusuosituksia.

Ekonomisti Satu Nivalainen (oik.) tutki, mitkä seikat ennakoivat palkansaajien eläkkeelle siirtymistä. Eläkeneuvoja Ritva-Liisa Åman kuulee arjen kohtaamisissa palkansaajien eläkeaikeet ja huolet.

Kuntoutuskomitean 55 hyvää suositusta.

Työeläke on Eläketurvakeskuksen julkaisema työeläkealan ammatti- ja sidosryhmälehti.

JULKAISIJA
Eläketurvakeskus, www.etk.fi

DIGILEHTI
työeläke-lehti.fi

TOIMITUKSEN SÄHKÖPOSTI
tyoelake-lehti@etk.fi

PÄÄTOIMITTAJA
Kati Kalliomäki

TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ
Anne Iivonen

TOIMITUSNEUVOSTO
Sonja Lilius (Mela)
Marjaana Lundqvist (Eläketurvakeskus)
Elena Nyssönen (Veritas)
Merja Paananen (Keva)
Anu Suutela-Vuorinen (Elo)
Esko Torsti (Ilmarinen)
Niko Väinänen (Eläketurvakeskus)

TÄTÄ LEHTEÄ TEKIVÄT MYÖS
Verner Aalto, Jonas Ekströmer,
Hanna Hänninen, Antti Karkkainen,
Jukka Kivekäs, Kimmo Kontio, Lena Koski,
Vesa Laitinen, Kari Lindstedt, Peter Lindström,
Karoliina Paatos, Merja Raunis, Katri Saarteinen,
Wolfgang Schultz-Weidner, Lilja Tamminen
ja Merja Äimänen.

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET
aineistotilaukset@etk.fi
puhelin 029 411 2500

TAITTO
Aste Helsinki Oy
Markku Laitinen

PAINO PunaMusta Oy
paperi UPMFine 100 g/m²

53. vuosikerta
ISSN-L 0564-5808
Helsinki 2018

Seuraava lehti ilmestyy huhtikuussa.

NO	AINEISTOT	LEHTI ILMESTYY
2	pe 09.03.	ma 09.04.
3	pe 04.05.	ma 04.06.
4	pe 31.08.	ma 01.10.
5	pe 26.10.	ma 26.11.

KANNEN KUVA:
Jonas Ekströmer/
Lehtikuva

Naapurissa pestään pyykkiä

MITEN NE TUOSTA VOIVAT SELVITÄ? Siis ruotsalaiset.

Kun tämän lehden juttua Ruotsin eläkepuhalluksista ryhtyy lukemaan, voi äkkisel-tään luulla joutuneensa taloustrillerin sivuille. Tavallisilta ruotsalaisilta on udeltu la-kisääteisen eläkkeen hoitoon tarkoitettuja tunnuksia, ja heidän eläkesijoituksiaan on siirrelty luvatta omiin rahastoihin. Soittajat ovat esiintyneet viranomaisina ja esittä-neet valheellista tietoa sijoituksista.

KARSKIIN KUVAAN KUULUU, että sijoituksia on sekä sulanut lätäköiksi maailman meril-le että valunut rahaston omistajien luksuselämään. Tapahtumat ovat ennenkuulumat-tomia.

Huijaukset ovat kohdistuneet yli 150 000 ruotsalaiseen. Siitä huolimatta Ruotsissa ei ole käynnissä mellakkaa eikä kansan turvallisuuden tai luottamuksen tunne ole jä-rin järkkynyt.

Valvojan viranomaisen nopea toiminta ja joutuisa lainsäädännön parantaminen ovat varmaankin yksi syy, miksi naapurimaassa vallitsee edelleen rauhallinen tunnel-ma. Skandaali on ollut paljon mediassa, ja siihen joutuneet vastuulliset viranomaiset ovat antaneet kasvonsa ja äänensä näkyä.

JULKISUUS JA EPÄKOHTIEN PUIMINEN koetaan yleensä epämiellyttäväksi. Kun valokeila jonnekin osoittaa, pyritään mieluummin rimpuilemaan sen ulko-puolelle.

Voin laittaa pääni pantiksi, ettei Ruotsissakaan tilanne ole ollut miel-lyttävä esimerkiksi eläkeviranomaisen tai finanssivalvonnan mielestä – kaukana siitä – mutta valokeilassa on seistä ja asiaa käsitelty niin ryh-dikkäästi kuin se ylipäätään on mahdollista.

VERTAILUA SUOMEN JA RUOTSIN VÄLILLÄ on tällä kertaa hedelmätöntä tehdä, sillä meillä ei yksinkertaisesti ole jouduttu vastaavanlai-seen tilanteeseen. Suomen lakisääteisessä työeläkejärjestelmäs-sä täysin samanlaista petosta ei edes pystyisi tapahtumaan.

Vaikka kiittelyn sijoittamisvapauden ruotsalaisille antanut rahastoeläke on mahdollistanut laajamittaisen huijauksen, ei itse järjestelmä ole kuitenkaan syyllinen. Rikos on aina rikos.

Miksi kaiken tämän jälkeen uskallan väittää, että naapurissa näytetään selviävän tästä eläkeskan-daalista? Siksi, että siellä pestään likapyykkiä tar-mokkaasti päivänvalossa. Kateeksi ei käy, mutta aina voi toivottaa voimia, onnea ja menestystä. ■

Kati Kalliomäki
päätoimittaja Työeläke-lehti.fi
Digilehti: työeläke-lehti.fi
Twitter: @KatiKalliomaki

Karoliina Paatos

TAPASIMME Carl Pettersonin

”Hajautus pitää eläkejärjestelmän kilpailtuna, tehokkaana ja tasoittaa riskejä.”

Veritas Eläkevakuutuksen toimitusjohtaja:

TUNNEMME ASIAKKAAMME

Pankkimaailman liiketoimintaympäristöstä työeläkeyhtiö Veritakseen siirtynyt Carl (Calle) Pettersson on laittanut asiakasorganisaation uuteen kuosiin.

TEKSTI ANNE IIVONEN | KUVAT KAROLIINA PAATOS

Pettersson ottaa kontaktia sukkelasti ja katsoo raikkaalla katseella suoraan silmiin. Carl Pettersson on johtanut puolisen vuotta työeläkeyhtiö Veritasta. Hän on taustaltaan pankkiiri, tuli Aktia-pankista ja pitää tärkeänä, että yhteistyökumppanien myyntiverkosto toimi ja niveltyy hyvin yhtiön asiakastoimintojen kokokuvaan.

Pienyritysten tarpeet Veritaksen toimitusjohtaja tuntee hyvin. Veritas profiloituu vakavaraisena turkulaisena eläkeyhtiönä, jonka vakuutuskanta muodostuu enimmäkseen pienistä yrittäjävetoisten yrityksistä ja pkt-yrityksistä.

– Yrittäjä tekee paperityöt itse yleensä iltaisin ja viikonloppuisin. Ei yrittäjillä ole hr-osaajia tai taloushallinnon ammattilaisia erikseen palkkalistoiltaan.

– Siksi on tärkeää, että me osaamme palvella hänen tarpeitaan parhaalla mahdollisella tavalla. Se tarkoittaa hyviä online-palveluja sähköisesti, mutta myös nimettyä tuttu yhdyshenkilöä, jonka kanssa yrittäjä saa puhutuksi häntä askarruttavat asiat, Pettersson sanoo.

KUMPPANUUKSIA KILPAILUKENTÄLLÄ

Työeläkeyhtiöt niin kuin pankkisektorikin ovat löytäneet kumppanuuteen ja löytäneet aisaparin toisistaan vetämiensä vankkureiden eteen. Ilmarinen ja OP muodostavat myyntiverkoston, Varman

yhteistyö nojaa Nordeaan ja Elo kytkeytyy kiinteästi Lähi-Tapiolaan.

Veritaksen asiakasverkoston taustalla ovat muun muassa *Pohjantähti*, *Folksam*, *Handelsbanken* sekä *Aktia-pankki*.

– Meidän palvelut ja toimintatavat on suunnattu pienyrityksille. Toimimme itsenäisten toimijoiden kanssa, mikä selkeyttää asioiden päättämistä ja löydämme suoraan maksavalle asiakkaallemme parhaiten sopivan ratkaisun, Pettersson luonnehtii kumppanuuksia.

NELJÄ YHTIÖTÄ MANNER-SUOMESSA

Veritas on yksi neljästä manner-Suomessa toimivasta työeläkeyhtiöstä. Eläkejärjestelmän hajautus on

KUKA?

Carl Pettersson

- **Ikä:** 38-vuotias
- **Työ:** toimitusjohtaja Veritas Eläkevakuutuksessa 1.9.2017 alkaen
- **Koulutus:** kauppatieteiden kandidaatti, MBA
- **Perhe:** puoliso ja alle kouluikäinen lapsia, asuu Töölössä Helsingissä, käy työssä Turussa,
- **Harrastukset:** lenkkeily ja laskettelu, harmonikan ja pianon soitto.

Carl Pettersson uskoo pienten yritysten voimaan. Veritakselle avautuu markkinarako pienten ja keskisuurten parissa ja se luottaa pärjäävänsä isojen toimijoiden rinnalla huolellisesti mietityllä asiakasnäkökulmallaan.

Toimimme itsenäisten toimijoiden kanssa, mikä selkeyttää asioiden päättämistä.

Carl Pettersson, Veritas

Yrittäjien tarpeita palvelemaan Veritas uudisti tämän vuoden alussa organisaatiotaan. Se ryhmitti myynnin ja vakuuttamisen toiminnot asiakkuusjohtaja **Mika Paanasen** vetämän yksikön tulosvastuulle.

Ilmarisesta Veritakseen siirtynyt Paananen luo toimintamallia, jossa yritysvetoisten asiakkaiden tarpeet tunnistetaan huolellisesti ja tuloshakuisesti.

– Yksikön noin 40 työntekijää työskentelevät asiakasrajapinnassa ja kohtaavat ne asiakkaita askarruttavat kysymykset ja tarpeet, joihin tuomme ratkaisuja yhdessä asiakkaan kanssa keskustellen, toimitusjohtaja Pettersson kuvaa.

JUURET VAHVASTI TURUSSA

Yhtiön pääkonttori sijaitsee Turussa Olavinkadulla, mutta kiihkeässä pääkaupungin sykkeessä Mannerheimintielle sijaitsee Veritaksen Helsingin toimitilat.

Toimitusjohtaja Carl Pettersson irtautuu Erottajalta vähintään kolmena päivänä viikossa ja kohtaa pääkonttorissa henkilöstöä ja asiakkaita kasvotusten.

– Turun toimistopäivät joskus venyvät pitkiksi, mutta muutoin pyrin suoriutumaan työpäivistä normaalina työaikana. Kosteiden kokkareiden aika on yrityskontakteissa mennyt ohi. Arkeamme kotona pitää pystyssä 6-vuotiaan lapsen rytmittävä perhe-elämä, hän sanoo.

KIELI VAIHTUU SUJUVASTI

Veritaksen vakuutusasiakkaista kaksi kolmesta on suomenkielisiä. Ja toisin kuin yleensä oletetaan: vain kolmannes ruotsinkielisiä. Kuitenkin toimitusjohtajan luottamustoimissa ruotsinkieliset yhteisöt ja yritykset kuten *Folksam Vahinkovakuutus*, *Förlags Ab Sydvästkusten*, *Stiftelsen Arcada*, *Aktia Oyj* ovat edustettuina.

Pettersson ei korosta ruotsinkielistä osaa erityisesti, vaikka se vanha asiakaskunnan kivijalka onkin. Fokus on suunnattu eteen päin katsovien pienyritysten tarpeisiin. Siinä eivät kielikysymykset ole määräävinä.

– Veritas palvelee koko palvelutarjonnallaan myös englanniksi, siitä meillä on myös hyvää kokemusta. Asiakas valitsee tavan toimia aina omien tarpeidensa mukaisesti. ■

Pettersson puhuu vuolaasti asiakkaan odotusten ymmärtämisestä. Musiikkimiehenä hän ymmärtää, mihin koko orkesterin hyvä yhteispeli johtaa: jäljittelemättömään ja aitoon soundiin.

Petterssonille tärkeä vaalittavaksi, kuin sylilapsi. Yksityisellä puolella toimii viimeisimmän fuusion eli Ilmarisen ja Eteran yhdistymisen jälkeen vain viisi työeläkeyhtiötä, joista Alandia toimii Ahvenanmaalla.

– Olemme 10–15 kertaa pienempiä kuin ne kolme isoa: Ilmarinen, Varma ja Elo. Palvelutarjonta ja asiakaskohtaamisen osaaminen on suunnattu Veritaksessa yrittäjävetoisiin asiakkaisiin.

Pettersson toteaa, että riskienhallinnan näkökulmasta pienten ja keskisuurten toimijoiden vakuuttajana riskit ovat paremmin hallittavia, kuin harvojen isojen mega-asiakkuuksien varaan rakentuva toiminta.

– Toisiin kuin yleisesti luullaan, Veritaksen asiakaskunnasta valtaosa on suomenkielisiä. Olemme profiloituneet riippumatta maantieteellisestä alueesta pienten ja keskisuurten yritysten vakuuttajana.

Eläkejärjestelmän hajautus on toiminut Petterssonin mukaan hyvin; ja sitä tarvitaan yhä.

– Hajautus pitää eläkejärjestelmän kilpailtuna, tehokkaana ja tasoittaa riskejä, Pettersson sanoo.

KEVÄT
2018

Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaarit

22.3.

22.3.2018 klo 13.30–16

Pension information and retirement behaviour

The seminar presents recent and on-going research from Finland and Norway on people's pension knowledge. The seminar shows how information campaigns influence knowledge, attitudes and retirement plans. It also outlines how the potential impacts of information gains persist over time.

- Olli Kangas (Kela): Information and legitimacy: Attitudes on the Finnish 2017 pension reform.
- Henning Finseraas (ISF): The Short and Long run Effects of Information about the Pension System.
- Sanna Tenhunen (Finnish Centre for Pensions) & Satu Nivalainen (Finnish Centre for Pensions): Retirement plans and knowledge of the incentives in pension system among 54–62 years old Finns.
- Commentator: Reija Hyvärinen (Kevea).

26.4.

26.4.2018 klo 13.30–16

Eläkeläisten toimeentulo

Seminaarissa esitellään uusinta tutkimusta eläkeläisten toimeentulosta ja taloudellisesta hyvinvoinnista. Esillä on samana päivänä julkaistava tutkimus eläkeläisten käyttämisestä sosiaali- ja terveyspalveluista sekä kaksi käynnissä olevaa kyselytutkimusta, joissa on kartoitettu eläkeläisiltä heidän kokemuksiaan niin taloudellisesta hyvinvoinnista kuin hyvinvoinnista laajemminkin.

- Kati Ahonen (ETK) & Liisa-Maria Palomäki (ETK): Eläkeläisten toimeentulo. 55–85-vuotiaille eläkkeensaajille syksyllä 2017 tehdyn kyselytutkimuksen ensimmäisiä tuloksia.
- Maria Vaalavuo (THL): Eläkeläisten sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttö Suomessa. Vastavalmistuneen tutkimuksen julkistus.
- Anu Muuri (THL): Alustavia tuloksia eläkeikäisten hyvinvoinnista, terveydestä ja palveluista FinSote-kyselyn valossa.
- Kommentaattorit: Eeva Kuuskoski (EETU) ja Henna Pursiainen (Akavan opiskelijat).

Karolina Paatos

Tutkimusseminaareihin osallistuu tutkimuslaitosten ja sidosryhmien asiantuntijoita. Kuva viime kevään kv-seminaarista, päätyapaikoilla taloustieteen professori Roope Uusitalo Jyväskylän yliopistosta ja osastopäällikkö Mikko Kuusela Finanssivalvonnasta.

18.5.

18.5.2018 klo 12–17

Gender inequalities in employment and pensions

The interplay of pension and family policies has a major impact on mitigating the gender gap in pensions. This one-day conference will gather timely analyses on gender differences in employment and pensions.

- Keynote speakers: Francesca Bettio (University of Siena), Katja Möhring (University of Mannheim), Rense Nieuwenhuis (University of Stockholm) & Kati Kuitto (Finnish Centre for Pensions).
- Panelists: Anna Rotkirch (Family Federation of Finland), Ilkka Kaukoranta (The Central Organization of Finnish Trade Unions SAK) & Juhana Vartiainen (National Coalition Party).
- Chair: Mikko Kautto (Finnish Centre for Pensions).

Seminaarit järjestetään Eläketurvakeskuksessa (Kirjurinkatu 3, Helsinki) ja ne ovat avoimia kaikille kiinnostuneille. Seminaareihin voi osallistua myös Skype for Business -sovelluksen kautta. Lisätietoa ja ilmoittautuminen osoitteissa www.etk.fi/seminaarit sekä www.etk.fi/conference2018.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Saksassa lisäeläkkeiden merkitys kasvaa

Saksassa on viime vuosikymmenten aikana pyritty kasvattamaan lisäeläkkeiden roolia osana eläketurvaa. Uudistukset eivät kuitenkaan ole täysin toteuttaneet tarkoitustaan, joten niitä jatketaan.

Karoliina Paatos

Niko Väänänen
Erityisasiantuntija
Eläketurvakeskus

OTTO VON BISMARCKIN aikakaudelta periytyvä Saksan lakisääteinen eläkejärjestelmä on yksi maailman vanhimmista ja tunnetuimmista sosiaalivakuutusjärjestelmistä. Viime vuosikymmenten uudistukset ovat kuitenkin vieneet jo Bismarckin alulle panemaa lakisääteistä eläkejärjestelmää laihdutuskuurille. Samanaikaisesti työmarkkina- ja lisäeläkkeiden merkitystä on kasvatettu.

Viitensentoista vuotta sitten, Saksan historian vasemmistolaisin hallitus, joka koostui sosiaalidemokraateista ja vihreistä, vei vuonna 2002 läpi lakiuudistuksen *Riester-eläkkeistä*. Lisäeläke sai nimensä Saksan silloisen työ- ja sosiaaliministeri **Walter Riesterin** mukaan. Sen tarkoituksena oli tukea erityisesti pienituloisia riittävän eläketurvan kartuttamisessa.

Samalla tehty laajempi eläkeuudistus laskee lakisääteisen eläketurvan tasoa (*Kuva 1*). Tason heikentyminen on seurausta eläkevakuutusmaksun vakauttamisesta ja väestön ikääntymisestä. Työikäisten joukko pienenee ja eläkeläisten lukumäärä kasvaa. Riester-eläkkeen tehtäväksi tuli täydentää laskevaa lakisääteistä eläkettä. Kyseessä oli myös suurempi ideologinen muutos, sillä jakojärjestelmän rinnalle haluttiin rahastoitua eläketurvaa.

SAKSASSA on työeläkevakuutettuja vajaat 54 miljoonaa. Tällä hetkellä Riester-eläkevakuutuksia on noin 16,5 miljoonaa (*Taulukko 2*). On kuitenkin arvioitu, että niistä noin viidennes on 'lepäviä', joihin ei makseta vakuutusmaksuja.

Koko olemassaolon ajan Riester-eläkettä on arvosteltu: sitä on pidetty liian kalliina ja vaikeaselkoisena. Kuluttajansuojajärjestöt ja poliitikot puo-

Saksan eläkejärjestelmän isoja paloja sovitellaan nyt uudelleen.

luekentän eri laidoilta ovat esittäneet Riester-eläkkeen siirtämistä osaksi julkista eläkejärjestelmää. Tämä ei kuitenkaan ole näköpiirissä.

KOVIN KRITIIKKI on kohdistunut siihen, että pienituloisilla ei ole kykyä maksaa vaadittavia lisäeläkemaksuja. Itse asiassa alle puolella korkeintaan 1 500 euroa kuukaudessa ansaitsevista on työmarkkinaeläke tai yksilöllinen Riester-eläke.

Yhtenä selityksenä voi olla myös, että verovähenteisyys on huono kannuste ihmisille, jotka eivät muutenkaan maksa kovin paljon veroja. Tämä siitä huolimatta, että järjestelyn tarkoitus oli nimenomaisesti tukea pienituloisten eläkesäästämistä.

Riester-eläkkeellä on näiden lisäksi yksi huomattava heikkous: yksityiset vakuutuslaitokset eivät kykene tai halua tarjota riittävää turvaa työkyvyttömyyden varalle (*Taulukko 1*). Tästä syystä vuoden alussa Saksan työkyvyttömyyseläkkeeseen tuli muutoksia, joilla pyritään nostamaan sen tasoa.

Saksassa suhtaudutaankin epäilevästi siihen, pystyvätkö yksityiset vakuuttajat tarjoamaan, täysin tai osittain, tasaista ja luotettavaa vaihtoehtoa lakisääteisesti hoidetulle eläkevakuutukselle.

MYÖS TYÖMARKKINAELÄKKEET, jotka ovat ammattitai alakohtaisia, ovat olleet muutoksen kohteina. Lakisääteisen eläkkeen heikentymisestä johtuen työmarkkinaosapuolilla on halu kehittää työmarkkinaeläkkeitä.

Vuoden alusta voimaan tulleen lakimuutoksen myötä Saksa salli työmarkkinaeläkkeisiin niin sanottu maksuperusteiset eläkkeet, joissa eläkkeen suuruus määräytyy maksun ja sille saadun tuoton

Wolfgang Schulz-Weidner
Johtaja
Deutsche Rentenversicherung
Bund

mukaan ilman mitään takuuta. Aiemmin tällaiset järjestelyt eivät olleet sallittuja.

Työmarkkinaosapuolet tulevat vielä jatkamaan neuvotteluja sisällöstä yksityiskohtaisemmin. Saa nähdä, yleistyvätkö työmarkkinaeläkkeet tämän uudistuksen myötä. Tällä hetkellä niitä on noin puolella työntekijöistä.

Saksan eläkejärjestelmän isoja paloja sovitellaan nyt uudelleen. On mielenkiintoista seurata, minkälaisen roolin lakisääteinen eläketurva ja lisäeläketurva tulevat ottamaan. Sekä sitä, kuinka Saksan päätökset tulevat heijastumaan laajemmin Euroopassa käytävään keskusteluun. ■

Riester-eläke

- Vapaaehtoinen
- Vakuutusmaksut verovähenteisiä
- Valtio tukee etenkin pienituloisten ja lapsiperheiden säästämistä tuilla
- Tarjoajina pankit, vakuutus- sekä sijoitusyhtiöt
- Takuu: sijoitettua pääomaa ei voi menettää
- Vakuutettu itse päättää säästämistasasta. Suositus on 4 % palkasta, joka on myös valtion myöntämän tuen katto.

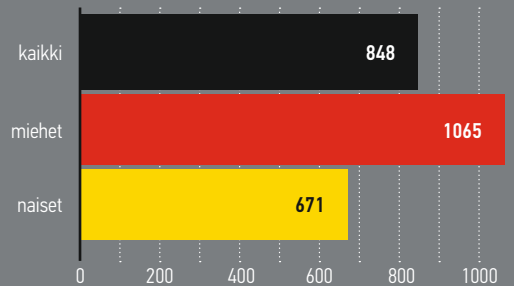
Maksuvaihe

- Eläkettä voidaan maksaa 62 ikävuodesta alkaen
- Osa eläkkeestä voidaan suorittaa kerralla, eläke ei saa kuitenkaan olla ajan myötä aleneva
- Voi sisältää työkyvyttömyys- ja perhe-eläketurvan
- Eläkkeestä peritään vero ja joissain tapauksissa sairausvakuutusmaksu.

Taulukko 1

Keskimääräinen lakisääteinen eläke vuonna 2016 (€)

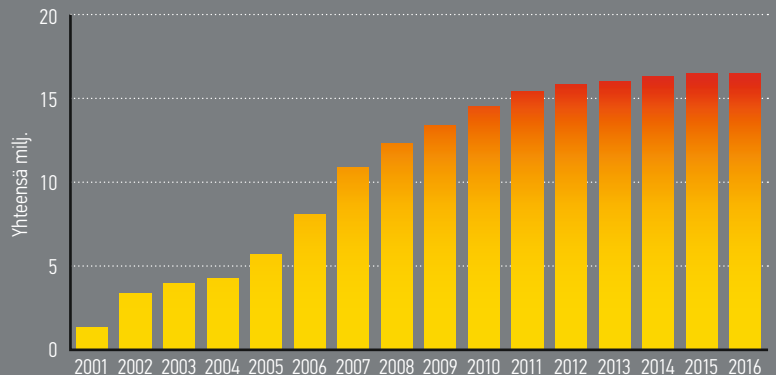
(Lähde: Deutsche Rentenversicherung Bund (DRV))

Taulukko 2

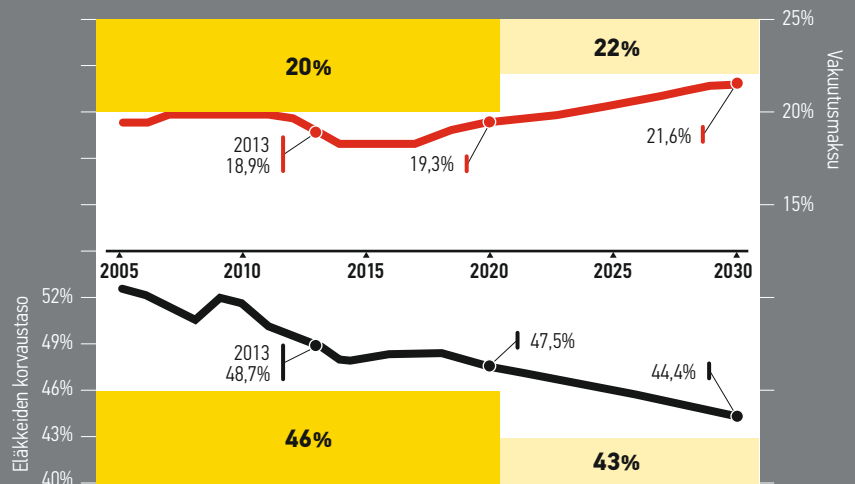
Riester-sopimukset yleistyivät 2000-luvulla

Lähde: Saksan työ- ja sosiaaliministeriö (2017)

Kuva 1

Vakuutusmaksu vakiintuu ja eläkkeiden korvaustaso laskee vuosina 2008–2017 ja arviot vuosina 2018–2031, prosentteina

On päätetty, ettei vakuutusmaksu saa nousta yli 20 %:n ja teoreettinen korvaustaso laskea alle 46 %:n vuoteen 2020 mennessä. Tämän jälkeen rajat ovat 22 % ja 43 %.

Työn murrokselta on vaikea suojautua

Lehtemme uusi kolumnisti, Lilja Tamminen, on politiikkaa kommentoiva digitalisaatiotutkija ja toimii robotiikkayrityksessä tuottavuuskehittäjänä.

KUKA?

Lilja Tamminen

- **Ikä:** 30 vuotta
- **Koulutus:** Tietohallinnon tradenomi
- **Työ:** Työllisyyspolitiikan asiantuntijakonsultti sekä tuottavuuskehittäjä robotiikkayrityksessä
- **Harrastukset:** Metamoderni filosofia, tiedejulkaisut ja Itä-Aasialainen keittiö.

KUN TOIMINTATAVAT muuttuvat, muuttuu myös se, millaisille taidoille ja kyvyille on kysyntää. Maatalousyhteiskunnassa tarvittiin rutiineja, joilla turvattiin riittävä sato. Teollisyhteiskunnassa näppäryyttä ja pitkästymättömyyttä. Tänä päivänä valttia on pitkäjänteisyys ja sopeutumiskyky muutokseen.

Automaation historiassa jokainen uusi tuotantoteknologia on höylännyt jonkin ammatin työnkuvaa ihmiseltä koneille, kunnes monessa tehtävässä jäljelle on jäänyt enää koneiden suunnittelu, huolto ja valvonta. Ellei tuotannon määrä samalla kasva voimakkaasti, trendi on kohti työpaikkojen vähenemistä ja painetta koulutautua ammatteihin, joita koneet eivät ole vieneet. Laajan teollisuustyöllisyyden jälkeisestä maailmasta voikin tunnistaa kaksi hyvin erilaista palkansaajan todellisuutta: suorittavan työn ja tietotyön maailmat.

SUORITAVASSA TYÖSSÄ työnkuvat rakentuvat yhä enemmän koneiden ehdoilla. Ihmisen tehtäväksi jää täydentää koneen osaamisvajeita inhimillisillä perustaidoilla, joiden tarve huonee jokaisen uuden version myötä, kunnes jossain vaiheessa ihmistä ei tarvita ollenkaan tai harvoin. Askel ihmisen ohjaamasta lakaisukoneesta pölynimurirobottiin ei nykyään ole erityisen suuri.

Tietotyöksi tunnistettavassa analyttisessä ja luovaa ongelmanratkaisua vaativassa asiantuntijatyössä trendi taas on toisenlainen. Työkalut ja -ympäristöt muotoillaan tietotyöläisiä miellyttämään. Tietotyöläi-

Kilpailuvalttia onkin sopeutumiskyky, pitkäjänteisyys ja mielenkiinto uuden oppimiseen.

nen käyttää jatkuvasti kehittyviä koneellisia työkalujaan häntä palvelevien assistenttien tavoin tai kuin käsityöläinen verstastaan.

Tietotyöläiset kilpailevat työnantajiansa edessä paljolti siitä, kuka on taitavin käyttämään parhaimpia uusia työkaluja luovien ratkaisujen tuottamisessa. Näin esimerkiksi ohjelmistokehittäjä voi neuvotella itselleen hyvinkin suuren tuntipalkan.

JATKUVASSA MURROKSESSA kilpailuvalttia onkin sopeutumiskyky, pitkäjänteisyys ja mielenkiinto uuden oppimiseen. Monella palkansaajalla on huoli siitä, pysytkö itse kärryillä vai tuleeko jossain vaiheessa robotin tai tekoälyn korvaamaksi. Samalla herää kysymys miten ansiosidonnainen sosiaalivakuutus voi toimia, jos ansiotyöt hiljalleen kaovat.

On kuitenkin olemassa sellaisia työnkuvia, jotka ovat toistaiseksi vapaita näistä huolista. Jotkut täysin itsestään selvinä pitämämme ihmiskyvut ovatkin erittäin vaikeita automatisoida. Ihmiskokemuksen ymmärtämistä, ihmisiä varten rakennetuissa ympäristöissä liikkumista, fyysistä hoivaa tai yhteiskunnallista ymmärrystä on tekoälylläkin vaikea koneellistaa. Tämä rajoite koskettaa sellaisia aloja kuten rakennus-, korjaus- ja asennustyö, hoito- ja hoivatyö sekä sosiaalityö ja poliisin työ.

Vaikka moni saattaakin nyt huokaista helpotuksesta, edessä voi olla muita huolia. Näiden alojen työtehtävistä monet hyödyntävät ihmisille yleisiä kykyjä tai taitoja, joita on ihmisille verrattain helppo opettaa.

Koska työmarkkinoilla palkka määräytyy hyödylliseksi arvioitun osaamisen niukkuuden perusteella, digitalisoituvassa maailmassa monella saattaa olla edessään pitkä mutta kapea leipä. ■

LUUPIN ALLA

MILLOIN ELÄKKEELLE?

Kun palkansaaja päättää, milloin hän jää eläkkeelle, sitä päätöstä ei hevillä muuteta. Eläkeaikojen ja toteutuneen eläkeiän välillä on vahva yhteys, arvioi Eläketurvakeskuksen ekonomisti Satu Nivalainen.

TEKSTI PETER LINDSTRÖM | KUVAT VESA LAITINEN

Eläkeneuvoja Ritva-Liisa Åman (vas.) kohtaa asiakastyössä samoja aiheita, mitä ekonomisti Satu Nivalainen (oik.) tarkastelee eläkeaikeita koskevassa tutkimuksessa.

Eläkkeelle siirtymistä suunnitellaan

Palkansaajien eläkeaikojen ja toteutuneen eläkeiän välillä on vahva yhteys.

Eläkesuunnitelmien pahimpana uhkana vaanii työttömyys, arvioi ekonomisti **Satu Nivalainen**.

Nivalainen on yhdessä erikoistutkija **Noora Järnefeltin** kanssa tutkinut palkansaajien eläkeaikeita ja reittejä pois työelämästä. Heidän havaintonsa kertovat keran tehdyn päätöksen pitävyydestä.

– Aiottu eläkeikä selittää palkansaajien toteutunutta eläkeikää erittäin hyvin. Ne, jotka vuonna 2003 kertoivat aikovansa jäädä eläkkeelle alle 63-vuotiaana, myös tekivät niin seuraavan kymmenen vuoden aikana, Nivalainen kertoo.

AIKAISTAJIA JA MYÖHENTÄJIÄ

Nivalaisen mukaan eläkeaikeisuus 55–62-vuotiaana moninkertaisti varhaisen eläkkeelle siirtymisen todennäköisyyden. Joka kolmas seuratuista palkansaajista siirtyi eläkkeelle ennen vanhuuseläkkeen alaikärajaa. Hieman yli kolmannes palkansaajista jäi eläkkeelle

vanhuuseläkeikänsä, ja vajaa kolmannes myöhemmin.

Naiset osasivat ennakoida miehiä paremmin, milloin he hyppäävät pois oravanpyörästä. 63-vuotiaana eläkkeelle aikoneet naiset jäivät eläkkeelle tässä iässä likimain kaksi kertaa muita todennäköisemmin.

Nivalainen muistuttaa, että työskentelysektori vaikuttaa palkansaajien valintoihin. Julkisella sektorilla työskentelevillä on usein alinta vanhuuseläkeikää korkeampi henkilökohtainen eläkeikä.

– Se helpottaa eläkkeelle siirtymisen suunnittelua ja on todennäköisesti saanut monet naiset jatkamaan työssä keskimääräistä pidempään.

TYÖTTÖMYYS ROMUTTAA SUUNNITELMAT

Ikääntyneiden palkansaajien eläkesuunnitelmien pahimpana uhkana vaani työttömyys. Työttömyyskokeemus selittää alle 63-vuotiaana eläkkeellä jäämistä kaikkein eniten.

– Naisilla työttömyys nelinkertaistaa ja miehillä kolminkertaistaa varhaisen eläkkeelle siirtymisen todennäköisyyden. Ikääntyneiden työttömien on paljon vai-

Ikääntyneiden työttömien on paljon vaikeampaa päästä takaisin työelämään kuin nuorten.

Ekonomisti Satu Nivalainen

hyvissä ajoin

keampaa päästä takaisin työelämään kuin nuorten. Monille ikääntyneille on taloudellisesti houkuttelevampaa ja sosiaalisesti hyväksytympää etsiä toimeentuloa eläkkeestä kuin työttömyyskorvauksesta, Satu Nivalainen selittää.

Ikääntyneiden työntekijöiden työmarkkinoille olisi korkea aika tehdä jotain. Nivalainen on huolestunut työmarkkinoiden ikärasismista. Myös irtisanomissuoja näyttää ikääntyneiden työntekijöiden näkökulmasta ongelmalliselta.

– Eräissä hiljattain tehdyssä tutkimuksessa huomattiin, että kun yrityksellä on työvoimaa sekä Suomessa että Ruotsissa, Suomessa työskentelevät ikääntyvät irtisanoitaan herkemmin. Ei tunnu ihan reilulta.

VALTTIKORTTEJA ONNEKKAILLE

Ne ikääntyneet ja onnekkaat palkansaajat, jotka selviävät yt-neuvottelujen kujanjuoksusta, kamppailevat työuransa loppusuoralla motivaation ja työpaikan ilmapiiirin kanssa.

– Työelämän tutkimus kertoo, että työn tarjoamat kehitysmahdollisuudet ja haastavat työtehtävät ovat valttikortteja, kun halutaan pidentää ikääntyneiden työntekijöiden työuraa. Esimerkiksi **Petri Böckerman** ja **Pekka Ilmakunnas** ovat havainneet, että työtyytyväisyyden ja eläkeaikeiden välillä on selvä yhteys. Työtyytyväisyys puolestaan riippuu johtamisesta, Satu Nivalainen tarkentaa.

Palkansaajien kiinnostusta työuran pidentämiseen heikentävät erityisesti vuorotyö, työaikapaineet, työn fyysinen kuormitus sekä vaarallisuus.

Koulutustason merkitykseen Nivalainen suhtautuu epävarmemmin.

– Havaitimme kyllä tutkimuksessamme, että korkeakoulutus kolminkertaisti yli 63-vuotiaaksi jatkamisen todennäköisyyden. Mutta tänä päivänä niin monet ovat korkeasti koulutettuja, että koulutus lienee tyurien pidentämisessä jo käytetty kortti, Nivalainen arvelee.

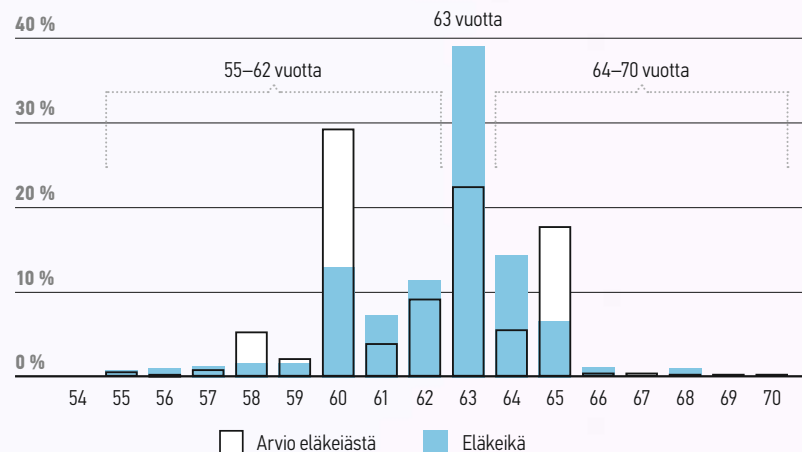
TYÖKYKY EI NIINKÄÄN VAIKUTA

Tutkijat Nivalainen ja Järnfelt arvioivat tutkimussaan myös työkyvyn merkitystä. Ne palkansaajat, joilla oli hyvä työkyky, aikoivat jäädä eläkkeelle aikaisintaan 63-vuotiaana. Todellisuus kuitenkin yllätti, toteutuneeseen eläkkeelle siirtymiseen työkyky ei vaikuttanut.

– Se, miten eläkeaikeet ja toteutunut eläkkeelle siirtymisen eroavat toisistaan eniten, liittyy pääosin työntekijän kokemukseen omasta työkyvystä ja työpaikan ominaisuuksiin. ■

Palkansaajien arvio omasta eläkeiästään sekä toteutunut eläkkeelle siirtyminen

50 %

Tieto palkansaajien eläkeaikeista perustuu vuoden 2003 työolotutkimukseen ja eläkkeelle siirtymisen Eläketurvakeskuksen rekisteritietoihin vuosilta 2005–2013.

Lähde: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 6/2017.

Tietysti lainsäädäntö vaikuttaa aikeisiin

ELÄKETURVAKESKUKSEN eläkeneuvoja **Ritva-Liisa Åman** on vuosien varrella nähnyt läheltä ikääntyneiden palkansaajien eläkeaikeet ja huolet.

– Etenkin työttömien huoli toimeentulosta ja tukimahdollisuuksista ennen eläkevuosien alkamista kuuluu Eläketurvakeskuksen eläkeneuvonnalle esitettyihin vakiokysymyksiin. Monet ikääntyneet työttömät haluavat eläkkeelle heti kun mahdollista.

Palkansaajien eläkeaikeet ovat mitä ilmeisemmin yhteydessä myös lainsäädännön muutoksiin. Vuoden 2017 eläkeuudistus toi uuden eläkelain, osittaisen vanhuuseläkkeen, työttömienkin haettavaksi.

– Osittainen vanhuuseläke on herättänyt kovasti kiinnostusta asiakkaissamme. Se mahdollistaa eläkkeelle siirtymisen jo 61-vuotiaasta alkaen. Voit ottaa karttuneesta eläkkeestäsi maksuun joko neljänneksen tai puolet. Mutta tähän eläkeosuuteen tulee pysyvä vähennys, Åman muistuttaa.

Teksti: Peter Lindström

International House Helsinki

PALVELUT SAMAN KATON ALTA

Simon Hengchen (29) on muuttanut edellisenä päivänä Belgiasta Suomeen. International House Helsinkiin (IHH) hän tulee hoitamaan viranomaisasiat saman tien kuntoon.

TEKSTI VERNERI AALTO | KUVAT VESA LAITINEN

Eläketurvakeskuksen Anna-Stina Toivonen palvelee asiakkaita kokemuksen tuomalla varmuudella.

Eläketurvakeskuksen kouluttaja **Anna-Stina Toivonen** neuvoo työeläkeasioissa kokenein ottein, sujuvasti ja rennosti. Hän kertoo Simon Hengchenille, että työeläkeotteen voi tarkistaa verkosta ja työeläkkeen hakea aikanaan Suomesta, vaikka työelämän pyörteet veisivätkin toiselle puolelle maapalloa.

Simon naurahtaa heidän tarkistaessaan eläkeikää: siihen on vielä aikaa!

Toivonen kertoo Hengchenin olevan tyyppinen International House Helsingin asiakas.

Monet Eläketurvakeskuksen pisteellä asioivat ovat jo tehneet töitä Suomessa. Heidän kanssaan on tarkistettu työeläkeotetta yhdessä ja useassa maassa työskentelevien kanssa selvitetty, missä maassa eläkevakuuttaminen hoidetaan ja mistä voi työuran päätteeksi hakea eläkettä.

VIRANOMAISKAMMO HÄLVENEE

IHH on ollut auki joulukuusta lähtien. Eläketurvakeskuksen palvelupisteellä asiakkaita on käynyt muutaman päivässä. Vaikka asiakkaita ei ole vielä kertynyt jonoksi asti, heiltä saatu palaute on ollut erittäin positiivista.

Moni kertoo kokeneensa asioiden IHH:ssa sujuvaksi ja rennoksi. Sanoja, joilla viranomaisasioita ei perinteisesti ole kuvailtu.

Parasta on, kun asiakas ymmärtää, että asioita hoidetaan hänen parhaakseen.

Anna-Stina Toivonen, kouluttaja

Simon Hengchen kävi IHH-palvelupisteellä hoitamassa viranomaisasiat kuntoon. Anna-Stina Toivonen neuvoi eläkeasioissa.

Anna-Stinan mieleen ovat erityisesti painuneet nuoret ranskalaisnaiset, jotka olivat työskennelleet jo jonkin aikaa Suomessa. He eivät aluksi millään meinanneet uskoa, että työeläke maksetaan aikanaan myös Suomen ulkopuolelle, mutta yllättyivät lopulta iloisesti saadessaan tietää työeläkkeen kulkevan mukana maailmalla.

– Parasta on, kun viranomaisiin epäilevästi suhtautuva asiakas ymmärtää, että asioita hoidetaan hänen parhaakseen ja voittoa heidän luottamuksen puolelleen. Silloin olen onnistunut työssäni, kuvailee Anna-Stina Toivonen. ■

MIKÄ?

International House Helsinki

- Pääkaupunkiseudulle tullee maahanmuuttajille tarkoitettu palvelupiste.
- Palveluitaan tarjoavat Eläketurvakeskus, Helsingin seudun kauppakamari, Kela, Uudenmaan maistraatti, Uudenmaan TE-toimisto ja Verohallinto.
- Avasi ovensa asiakkaille joulukuussa 2017.

Kaikkien aikojen

ELÄKEPUHALLUS

Ruotsin suurin talousrikosvyhti koettelee maan eläkejärjestelmää. Kahden premiepension-eläkkeitä hoitavan yhtiön epäillään lypsäneen toista sataa miljoonaa euroa eläkesäästäjiltä. Nyt markkinavoimille avoimen järjestelmän valvontaa ollaan kiristämässä, mutta onko suunniteltu lainsäädäntö riittävän tiukka?

Eleonora Stolt pitää premiepension järjestelmän valvontaa olemattomana.

Vaikuttaa siltä, että valvonta on ollut olematonta ja usko yritysten toimintaan naiivia, pohtii Eleonora Stolt, 34.

Hän on piipahtanut kahville lapsensa Ellin kanssa Stureplan Gallery -ostoskeskukseen. Stolt ei ole seurannut jännitysnäytelmää kovin tarkkaan, mutta tietää, että hänen omat säästönsä ovat turvassa valtion AP7 Såfa -rahastossa. 150 000 ruotsalaisen tilanne on toinen.

Ruotsin eläkeviranomaisen Pensionsmyndighetenin mukaan yhteensä toista sataa miljoonaa euroa eläkesäästäjien rahaa on huijattu poikkeuksellisen häikäilemättömillä keinoilla.

Epäillyt rikokset liittyvät lakisääteisen työeläketurvan itsesijoitettavaan osaan. Stolt ja muut ruotsalaiset voivat sijoittaa osan eläkemaksuistaan yksityisiin premiepension-rahastoihin. Rahastoja voi seurata ja vaihdella itse vaikkapa puhelimeen asennettavan sovelluksen avulla. Jos valinnanvapautta ei Stoltin tavoin halua käyttää, rahat ohjataan valtion oletusrahastoon.

Toistaiseksi paljastuneet huijaukset koskevat kahta rahastoeläkkeitä hallinnoivaa yhtiötä, mutta uusia epäselvyyksiä on ilmennyt kolmessa muussakin yhtiössä.

Pensionsmyndighetenin tarkastaja Per Brante tutkii rahastoihin liittyviä väärinkäytöksiä.

Taloustoimittaja Dan Lucas on seurannut Ruotsin rahastoeläkejärjestelmää alusta asti.

Premiepension – jokainen on eläkesijoittaja

RUOTSIN rahastoeläkemaksu on 2,5 prosenttiyksikköä vanhuuseläkemaksusta (18,5 prosenttia). Se maksetaan eläkekaton alittavista ansiotuloista. Rahastoeläke (*premiepension*) kertyy työuran aikana yksilölliselle eläketilille, ja sitä voi nostaa 61 ikävuodesta alkaen.

Eläkerahat voi sijoittaa premiepension-järjestelmään hyväksytyihin rahastoihin. Jos valintaa ei halua tehdä, rahat ohjataan valtion AP7 *Säfa* -rahastoon.

Tarjolla on yli 800 eläkeviraston hyväksymää rahastoa, joita hallinnoi reilut 100 sijoitusyhtiötä. Moni pitää rahaston, johon on liittynyt. Noin puolet eläkesäästäjistä on tehnyt aktiivisen rahastoalinnan (2016). Näiden yhteenlaskettu pääoma on noin 70 prosenttia koko järjestelmän pääomasta. Järjestelmässä on varoja 87 miljardia euroa.

Valtion AP7-rahasto on onnistunut sijoitustoiminnassaan paremmin kuin yksityiset keskimäärin.

Omia eläkesijoituksia voi hoitaa kännykään ladattavalla sovelluksella.

ASIAKKAITA HUIJATUILLA TUNNUKSILLA

Vyyhti alkoi purkautua vuonna 2015, kun Pensionsmyndigheten alkoi saada asiakaspalveluunsa yhteydenottoja *Falcon Funds* -yhtiön aggressiivisesta puhelinmarkkinoinnista. Ihmetystä herätti erikoinen yhtälö: rahasto tuotti poikkeuksellisen huonosti, mutta asiakaskunta kasvoi hurjaa vauhtia.

– Pian ilmeni, että asiakkaiden varoja siirrettiin heidän tietämättään Falconin rahastoon, kertoo rahastojen tutkiva tarkastaja, **Per Brante** Pensionsmyndigheteniä.

Nauhoittamalla salaa asiakaspuheluita kävi ilmi, että puhelinmyyjät huijasivat ihmisiltä kirjautumistunnuksia premiepension-palveluun. Puhelun jälkeen varat siirrettiin kylmäverisesti Falconin rahastoon.

Joissain tapauksissa puhelinmyyjät esiintyivät Pensionsmyndighetenin asiakaspalvelijoina.

Kävi ilmi, että puhelinmyyjät huijasivat ihmisiltä kirjautumistunnuksia premiepension-palveluun.

Per Brante, Pensionsmyndighetenin tarkastaja

”Tarvittiin tällainen skandaali, jotta säännöt saatiin muutettua.”

Jimmy Larsson-Hagberg,
Pensionsmyndigheten

Jimmy Larsson Hagberg
hoitaa Pensionsmyndighetenin mediasuhteita.

– He väittivät, että AP7-rahasto on menossa konkurssiin ja varat kannattaa välittömästi siirtää Falconiin. Näillä metodeilla he tekivät miljoonia kruunuja päivässä, kertoo Brante.

Tämä oli kuitenkin vasta jäävuoren huippu. Vuoden 2016 aikana pinnan alta paljastuivat Maltalla toimineen rahaston hämärät sijoitusjärjestelyt. 150 miljoonaa euroa eläkkeensäästäjien varoista on saatu takaisin, 80 miljoonaa euroa on hävinnyt kuin tuhka tuuleen.

– Kun Falconia vastaan saatiin riittävästi todistusaineistoa, käynnistimme kaikkia rahastoja koskevat tutkimukset. Allra oli ensimmäisenä listalla. Kaikki merkit olivat ilmassa, kertoo Brante.

Alkuvuodesta 2017 *Svenska Dagbladet* paljasti *Allra Sverige AB*-yhtiön laajan premiepension-huijauksen. Viimeistään tuolloin ruotsalaisille selvisi myös rahastoeläkejärjestelmän porsaanreiät.

VALVONTA ON OLLUT MAHDOTONTA

Kun Ruotsin rahastoeläkkeet avattiin kilpailulle vuonna 2000, pandoran lipas aukesi. Vapautta markkinoitiin näyttävästi ja kaksi kolmesta eläkevakuutetusta tarttui tilaisuuteen. Markkinat vastasivat kysyntään tarjonnalla: rahastojen määrä kaksinkertaistui vuosikymmenessä nykyiselle yli 800 rahaston tasolle.

Samalla järjestelmän aktiivisesta valvonnasta tuli mahdotonta, eikä se lainsäädännön mukaan aina edes

kuulu Ruotsin viranomaisille. Rahastoyhtiö voi perustaa rahaston mihin tahansa EU-maahan, vaikkapa Luxemburgiin. Valvonnasta vastaavat paikalliset viranomaiset.

– Jos Luxemburgista näytetään vihreää valoa ja rahasto täyttää muut kriteerit, se on otettava mukaan, kertoo **Dan Lucas**, eläkejärjestelmää pitkään seurannut *Dagens Nyheterin* taloustoimittaja.

Juuri näin Allra teki. Luxemburgiin perustetun *Allra Asset Managementin* jälkeen Dubaihin perustettiin välittäjäyhtiö. *Allra International Limitedin* ainoa tehtävä oli lypsää eläkesäästäjien rahat.

Käytännössä yhtiö osti halvalla vaikeasti arvioitavia sijoitusinstrumentteja *Natixis*-investointipankilta ja myi ne kalliilla Luxemburgin rahastolle, siis eläkesäästäjille.

– Sijoitukset olivat arvottomia, sama kuin myisit vuoden 1986 Volkswagenin Bentleyä, kertoo Lucas.

Voitot kotiutettiin emoyhtiöön, josta johtajat, etunässä perustaja **Alexander Ernstberger**, nostivat ne luksuselämänsä polttoaineeksi. Pensionsmyndigheten arvioi vuonna 2012 alkaneiden huijausten laajuudeksi 50–60 miljoonaa euroa.

LUOTTAMUS ELÄKEJÄRJESTELMÄÄN ENNALLAAN

Allran paljastuttua huijausvyyhti on ollut median keskoaiheita. Etenkin Ernstbergerin huikentelevaa elämäntyyliä ökyhuvioloineen, Porscheineen ja helikoptereineen on esitelty näyttävästi mediassa.

Ihmiset ovat olleet oikeutetusti vihaisia. Lisäkierroksia tarinaan on tuonut Ruotsin entinen oikeusministeri

Sijoitukset olivat arvottomia, sama kuin myisit vuoden 1986 Volkswagenin Bentleyä.

Dan Lucas, *Dagens Nyheterin* toimittaja

Beatrice Jahn uskoo, että eläkeskandaalissa nähdään vielä uusia paljastuksia.

Thomas Bodström. Hän istui Allran hallituksessa, ennen kun yhtiön varat jäädytettiin.

Tilanteeseen nähden Pensionsmyndighetenin mediasuhteita hoitava **Jimmy Larsson Hagberg** vaikuttaa rennolta.

Skandaali on koskettanut lähes jokaista talon työntekijää johdosta suorittavaan portaaseen. Kiirettä olisi riittänyt muutenkin: laitoksessa on valmisteltu ahkerasti Ruotsin eläkeuudistusta.

Rikosvyyhdin kokoluokan huomioiden voisi olettaa, että luottamus Ruotsin eläkejärjestelmään on romahtanut. Tai ainakin laskenut merkittävästi.

– Itse asiassa saimme juuri 2017-lukemat. Kumma kyllä luottamus ei ole heilahtanut suuntaan eikä toiseen, ihmettelee Larsson-Hagberg.

Hän ei osaa selittää mittauksen tulosta. Kohun lisäksi muukin eläkekeskustelu on ollut raflavaa läpi vuoden. Hän kuitenkin arvelee, että viranomaisten nopea ja jämpä toiminta on saattanut vaikuttaa lukemiin.

Toiminta on tosiaan ollut nopeaa kriisin jälkeen. Rahastoeläkkeitä koskevan lakipaketin valmistelu aloitettiin heti Falcon-tutkinnan valmistuttua lokakuussa 2016.

Seurauksena Ruotsin eläketyöryhmä sai pöydälleen 30 kohdan ohjelman, jonka uskotaan tukkivan järjestel-

män porsaanreiät. Kuudesta puolueesta koostuva työryhmä hyväksyi esityksen sellaisenaan joulukuussa 2017 osana laajempaa eläkeuudistusta. Uusi laki tulee todennäköisesti voimaan jo heinäkuussa.

LAKIUUDISTUS KARSII YLI 300 RAHASTOA

30 kohdan ohjelman on tarkoitus parantaa kuluttajansuojaa monin tavoin. Esimerkiksi viranomaiset saavat enemmän resursseja ja valtuuksia rahastoeläkkeiden valvontaan.

– Pensionsmyndigheteniin on jo perustettu uusi osasto, joka keskittyy pelkästään rahastojen valvontaan, kertoo Larsson Hagberg.

Myös rahastojen ehtoja kiristetään merkittävästi. Niillä on jatkossa oltava vähintään kolmen vuoden historia ja yli 50 miljoonan euron varallisuus. Lisäksi puolet varoista on oltava sijoitettuna premiepension-järjestelmän ulkopuolella.

Uudet ehdot karsivat järjestelmästä arviolta yli 300 rahastoa. Kuluttajansuojaa parannetaan myös ihmisiä herättelemällä: eläkkeensästäjien on vahvistettava rahastoalintansa tasaisin väliajoin.

– Tämä on erittäin hyvä asia. Sijoittaminen vaatii aktiivista tuottojen ja kulujen seurantaa. Näin välttyään siltä, että teet valinnan ja unohdat rahat huonosti menestyvään rahastoon, arvioi Lucas.

ELÄKEJÄRJESTELMÄ ON PYHÄ LEHMÄ

Ilta Tukholman keskustassa alkaa pimentyä. Normalm-torgetin läpi illanviettoon pyyhältävä Beatrice Jahn uskoo, että eläkeskandaalissa nähdään vielä uusia paljastuksia.

– Aivan varmasti, tämä ei jää tähän. Lainsäädäntö on ollut liian lepsua.

Tulevaan rahastoeläkeuudistukseen hän ei osaa ottaa kantaa.

– Toivotaan parasta, ainakin se on parannus nykytilanteeseen.

Nykytilannetta on jatkunut jo kohta 20 vuotta. Herää kysymys, miksi rahastoeläkkeisiin ei ole puuttu aikaisemmin?

Pensionsmyndighetenin Larsson Hagbergilla on vastaus: Ruotsin eläkejärjestelmä on kuin pyhä lehmä Intiassa.

– Mitään muutoksia ei voi tehdä, jos kuusi puoluetta ei pääse asioista täyteen yhteisymmärrykseen. Tarvittiin tällainen skandaali, jotta säännöt saatiin muutettua.

Aika näyttää onko uudistus riittävä. Dagens Nyheterin toimittaja Dan Lucas pitää tiukentuvia ehtoja hyvänä alkuna, mutta huomauttaa, että järjestelmään jää edelleen yli 500 rahastoa.

– Tilanne muuttuu olennaisesti vasta, kun rahastoja on 10–15 kappaletta. Uskon, että näin tulee myös käymään. 10 vuoden päästä valtiolla on huomattavasti suurempi rooli rahastoeläkkeissä. ■

Asenne tärkeämpää kuin muodollinen työkyky

PÄIVI AUKOO TIETÄ OSATYÖKYKYISILLE

Jo perustuslakimme mukaan työvoima on valtion erityisessä suojeluksessa. OTE-kärkihankkeen hankepäällikkö Päivi Mattila-Wirot sosiaali ja terveysministeriöstä pyrkii siihen, että sama periaate tavoittaisi yhdenvertaisesti myös osatyökyiset.

TEKSTI KIMMO KONTIO | KUVAT VESA LAITINEN

Vamma tai pitkäaikaissairaus estää liian usein työhön paluun tai sulkee työhalukkaan kokonaan työelämän ulkopuolelle. Liki joka neljäs eli 600 000 työkäisistä arvioi tämän vaikuttavan työhönsä tai työmahdollisuuksiinsa.

– Kun 1,9 miljoonalla työkäisellä on joku pitkäaikaissairaus tai vamma, luultavasti meistä jokainen kohtaa osatyökyisyyden itsessään tai työtoverissaan, Mattila-Wirot summaa.

Siksi ”Osatyökykyisille tie työelämään” OTE-hanke on nostettu hallitusohjelmassa korkealle sijalle.

IKÄÄNTYVILLÄ TULES – NUORILLA MASIS

– Vaikka usein osatyökykyisyys on väliaikaista ja ohimenevää, osin väestön ikääntymisen myötä saattaa nousta uusia kansansairauksia, jotka pitävät asian ajankohtaisena.

Työelämä huokoistuu muutenkin, koska yhä harvemmin jäädään täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle. Samaan suuntaan vaikuttaa osaltaan eläkeiän kohoaminen.

Hankepäällikkö Päivi Mattila-Wirot uskoo, että täsmäkoulutuksella ja yhteistyöllä asenneilmastoa muuttuu osatyökykyisille yhä suopeammaksi.

*Päivi Mattila-Wiro on hallituksen
kärkihankkeen Osatyökykyisille
tie työelämään hankepäällikkö.*

Koko ajan koheneva kansanterveys sekä työolojen kehittyminen keskimäärin fyysisesti vähemmän rasittavaksi auttavat ikääntyville tyypillisten tuki- ja liikuntaelinsairauksien (tules) hoitamista.

Mattila-Wiro muistuttaa, että erityishaasteensa tuovat nuorten mielenterveyden häiriöt ja niistä etenkin masennus (masis). Nämä heikentävät ihmisen omaa elämänlaatua ja tuottavat pelkästään rahassa laskettuna valtavat menetykset.

– Jos nuori vaikka masennuksen takia joutuu työkyvyttömyyseläkkeelle, vaikutukset yhteiskunnalle voivat olla laskentatavasta riippuen jopa puoli miljoonaa euroa pelkinä sosiaaliturvakustannuksina ja verotulojen menetyksenä.

– Kuitenkaan itselle ja läheisille elämänvalintojen kapeutumista johtuville asioille ei edes voi laittaa hintalappua, Mattila-Wiro toteaa.

VERKOSTO TUKEE – KENTTÄ TEKEE

Vaikka asia on hyvin merkittävä, viran puolesta ministeriössä STM:ssä ja TEM:ssä Mattila-Wiron vastuulle kuluu vain runsaat kymmenen työntekijää.

– Jo toiminnan luonne vaatii verkostoitumista. Siksi etenkin järjestöt, joilla on kontaktit asiakkaisiin ovat keskeinen osa hanketta. Esimerkiksi tietyoelamaan.fi-sivuston tuottaa Kuntoutussäätiö.

Vaikka hanketta tukee poikikhallinnollinen virkamiesverkosto, varsinaisena tavoitteena on kaikkea muuta kuin virkavaltaisuus.

KUKA?

Päivi Mattila-Wiro

- **Ikä:** 51-vuotias
- **Koulutus:** Kauppatieteiden tohtori, alkujaan maatalous-metsätieteiden maisteri ja kehitystaloustieteen maisteri
- **Työ:** Neuvotteleva virkamies, OTE-kärkihankkeen hankepäällikkö sosiaali- ja terveysministeriössä
- **Perhe:** Aviomies ja aikuinen poika.

– Osatyökykyiset ovat hyvin monenlaisia ihmisiä, joten tukijoiden ja tukitoimien täytyy olla monipuolisia ja kattavia, hän sanoo.

Lisäksi hän muistuttaa myös OTE-kärkihankeen välillisistä työvoimapolitiittisesta merkityksestä.

– Aiemmin asiat olivat marginaalissa, mutta suuret satsaukset ovat tuoneet osatyökyiset yhteiskunnallisen keskusteluun mukaan.

Erityisesti OTE-hankkeen vetäjää ilahduttaa äskettäin työmarkkina- ja vammaispalvelujärjestöjen allekirjoittama julkilausuma etsiä yhdessä toimivia ratkaisuja osatyökyisten työllistämiseen.

PALVELUT TOIMIVIMMIKSI

Hallinnon ja muiden toimijoiden yhteinen tahtotila antaa tärkeää perustaa, mutta kaikki punnitaan kuitenkin lopulta käytännössä.

– OTE-kärkihanke osoittaa ne pullonkaulat, joihin osatyökyisten palveluissa ja tukemisessa kannattaa keskittyä.

Moni osatyökyisistä hankkii hyvän koulutuksen, mutta ei pääse eteenpäin hyödyntämään osaamistaan.

– Nämä ihmiset jäävät helposti ikään kuin pyörimään palveluihin, joista siirtyminen avoimille työmarkkinoille onkin sitten vaikeaa.

Siirtymistä opinnoista työhön hankaloittaa vielä, että työkyvytön nuori ei ole aina oikeutettu palveluihin, joita hän tarvitsisi tai hänen työhalunsa putoavat kirjaimellisesti kannustinloukkuun.

Mattila-Wiron mukaan avainasemassa ovat palvelujärjestelmän tuntevat työkykykoordinaattorit, joita koulutetaan muutamia kymmeniä jokaiseen maakuntaan. Koulutuksissa on mukana esimiehiä ja työnantajia.

– Palveluita ei kaivata yhtään lisää, vaan että osatyökyiset saisivat, juuri sitä mitä he tarvitsevat eli palvelut toimisivat yhdensuuntaisesti. Kunkin työkykyä vastaa vaa työtä tulisi löytää oikeasti ja mieluiten avoimilta työmarkkinoilta.

Työkykykoordinaattorit, joita valmistuu koko ajan lisää, ovat saaneet lyhyessä ajassa hyviä tuloksia eri puolilla Suomea ja hyvin monenlaisilla työnantajilla, joita mainittakoon

Onnistumisia työpaikoilla

Onnistumisista työpaikolla on saatavissa lisää tietoa OTE-hanketta edeltäneestä Osatyökyiset työssä-ohjelman tiiviistä loppuraportista (s. 8-9).

Lisäksi on tuotettu videoita, joilla osatyökykyiset kertovat työstään ja tyourastaan. Niitä voi katsoa osoitteesta <https://tietyoelamaan.fi/tyokyky-kayttoon/>.

muun muassa Tammertukku, Pohjois-Karjalan Osuuskauppa tai Oulun kaupunki.

Lopulta pienillä panostuksilla voitaisiin osaltaan vähentää pysyvää työkyvyttömyydestä koituvia kahdeksan miljardin euron menetyksiä työpanoksesta.

TILAA ERILAISILLE OSAAJILLE

– Työtä ei useinkaan enää tarvitse keskittää tiettyyn aikaan tai paikkaan. Digitalisaatio avaa osatyökykyisille jopa suhteessa enemmän mahdollisuuksia, Mattila-Wiro kuvaa.

Samoin maailmanlaajuisen kilpailun vaatima erityisosaaminen voi toimia etuna osatyökykyiselle työntekijälle.

– Enää ei ole takavuosisikymmenien tapaan eriytyneitä työmarkkinoita, mikä helpottaa osatyökyisten työmarkkina-asemaa.

Merkittävänä Mattila-Wiro näkee, että tehdyt kyselytutkimukset osoittavat työntajien mielikuvan osatyökyisyyteen muuttuneen jopa yllättävän myönteiseksi lyhyessä ajassa.

– Työntajalle tärkeintä onkin henkilön asenne ja osaaminen, ei niin muodollinen työkyky.

JO HYVIÄ MERKKEJÄ TYÖLLISTYMISSÄ

OTE-hankkeessa seurataan tarkasti tilanteen kehittymistä ja muutoksia tilastojen valossa.

Eläkealalla on tuttua, että etenkin täydet työkyvyttömyyseläkkeet ovat kymmenessä vuodessa vähentyneet samanaikaisesti kuin kuntoutus ja osatyökyvyttömyyseläkkeet vastaavasti yleistyneet.

Vähemmän tunnettua lienee, että osatyökyvyttömyyseläkeläisten työllisyysaste on jo noussut 75 prosenttiin eli selvästi suuremmaksi kuin koko väestölle asetettu tavoite 72 prosenttia.

– Osatyökyiset ovat työllistyneet melko tasaisesti useille aloille, esimerkiksi terveydenhoitoon, majoitus- ja myös kaupan alalle, Mattila-Wiro kertoo.

Yleisesti yksityinen palvelusektori vetää julkisia työnantajia paremmin. Julkisen sektorin tavoin esimerkiksi teollisuus ja logistiikka ovat työllistäneet vähemmän. ■

Luultavasti meistä jokainen kohtaa osatyökyisyyden itsessään tai työtoverissaan.

Päivi Mattila-Wiro, hankepäällikkö, STM

Minne kuljet, työeläkekuntoutus?

Kuntoutuskomitean raportin esittämien muutosten tavoitteena on aikaistaa työeläkekuntoutuksen käynnistymistä.

Kuntoutuskomitean yli vuoden kestäneen työskentelyn lopputuloksena syntyi raportti, jossa esitetään 55 erilaista ehdotusta kuntoutuksen, kuntoutusprosessin sekä kuntoutuksen järjestämisen kehittämiseksi.

– Kuntoutuksen uudistamisella ei haeta valankumousta, vaan evoluutiota, toteaa komitean puheenjohtaja, Merimieseläkekassan toimitusjohtaja Kari Välimäki.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman kuntoutuskomitean mukaan työeläkekuntoutus toimii nykyisellään varsin hyvin. Pientä parannettavaa kuitenkin löytyy.

KRITEERIT KESKIÖN

Yksi keskeisimmistä muutoksista koskee työeläkekuntoutuksen kriteeristöä. Työelämään vakiintuneisuuden

kriteerin korvaksi jatkossa työansiovaatimus. Vaatimuksen mukaan työntekijällä tulee olla työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita viimeisten 36 kuukauden aikana ennen hakemuksen vireilletuloa. Muutoksen myötä esimerkiksi Kelan virkailijan olisi helpompi arvioida asiakkaan mahdollisuutta työeläkekuntoutukseen.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuus eli kokonaisarviointi työeläkekuntoutuksen hyödynnettävyydestä nousee edellytykseksi muiden kriteerien rinnalle.

KELA-YHTEISTYÖTÄ TIIVIIMMÄKSI

Toinen työeläkekuntoutukseen liittyvä ehdotus koskee Kelan ja työeläkelaitosten yhteistyön tiivistämistä.

Ehdotuksen mukaan Kela aloittaisi vakuutettujen kuntoutustarpeen seulonnan sairausvakuutuskaudella, ja lähettäisi 90, 150 ja 230 sairauspäivärahan täyttymisajankohdasta tiedon työeläkelaitokselle työeläkekuntoutuksen kriteerit täyttävistä asiakkaista.

Kuntoutuskomitean keskusteluissa pohdittiin myös tarvetta Kelan ammatillisen kuntoutuksen ja työeläkekuntoutuksen harmonisointiin, mutta tätä ei nähty perusteltuna asiakasryhmien erovaisuuksien vuoksi. Tavoitteena on, että toimijoiden palvelut täydentäisivät toisiaan asiakkaiden kuntoutustarpeiden mukaisesti.

ASIAKAS KESKIÖSSÄ

Asiakkaan kuntoutusta koordinoimaan halutaan vastuutaho. Työterveyshuollon piiriin kuuluvilla tämä olisi työterveyshuolto. Muilla vastuutahona toimisi esimerkiksi sote-keskus, työeläkelaitos tai Kela.

Uudistusten tavoitteena on turvata yksilön oikeus toimivaan ja tavoitteelliseen työ- ja toimintakykyä tukevaan kuntoutukseen. ■

Vakuutuslääkäreistä ei päästä eroon

SUOMEN LÄÄKÄRILIITON toiminanjohtaja **Kati Myllymäki** vertasi Työeläkevakuuttajat Telan ja Finanssialan tilaisuudessa vakuutuslääkärjärjestelmää ylioppilastutkintolautakuntaan. Lautakunnan sensoreiden antamat ylioppilastodistuksen arvosanat koetaan tasa-arvoisemmiksi verrattuna tilanteeseen, jossa lukiopettajat itse antaisivat arvosanat.

Lautakunnan tehtävä on lakisääteinen ja keskeinen tavoite on varmistaa arvosanojen oikeudenmukaisuus ja tasalaatuisuus. Eläkevakuuttajien tehtävä on hiukan samanlainen.

YHTEISKUNTA on antanut eläketurvan toimeenpanon yksityisten eläkevakuuttajien tehtäväksi. Siinä roolissa tehtävämme on myöntää ja maksaa eläkkeet niihin oikeutetuille. Vanhuuseläkkeen kohdalla eläkeoikeuden arviointi on selkeää, ikä ja aiempi työhistoria määrittävät sekä eläkeoikeuden että eläkkeen määrän.

Harkintaa vaativissa eläkkeissä arviointi on vaikeampaa ja sen pohjaksi tarvitaan erilaiset selvitykset.

Lain mukaan työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää vakuutetulle, jonka työkyky on sairauden, vian tai vamman vuoksi riittävästi alentunut. Eläkeoikeuden arviointi perustuu siis terveydentilan muutokseen. On kai luonnollista, että tätä muutosta arvioi lääketieteellisen koulutuksen saanut henkilö, eivätkä esimerkiksi juristit tai ekonomit päättää eläkeoikeudesta.

ELÄKETURVAKESKUKSEN matemaatikko **Kaarlo Reipas** laski, mitä seuraisi, jos kaikki työkyvyttömyyseläkehakemukset hyväksyttäisiin. Tällä hetkellä 28 prosenttia uusista hakemuksista hylätään.

Jos kaikille hakijoille myönnettäisiin työkyvyttömyyseläke, eläkkeen saajien lukumäärä nousisi 10 vuodessa 50 000 henkilöllä ja työeläkemaksua pitäisi korottaa 1,8 prosenttiyksikköä. Ja tässä laskelmassa ei ole mukana ekonomistien kuvaamia dynaamisia vaikutuksia eli jos sana eläkkeen saamisen helppoudesta leviäisi, hakijoiden määrä kenties lisääntyisi.

Luottamuksen parantamiseksi tarvitaan lisääntyvää vuoropuhelua.

VAKUUTUSLÄÄKÄREIDEN tehtävä ei ole säästää eläkekustannuksia, todettakoon tässäkin nyt selvästi. Sen sijaan: heidän tehtävänä on huolehtia eläkkeiden myöntämisestä lainmukaisesti. Tässä roolissa heidän työtään valvovat muutoksenhakuelimet, Finanssivalvonta, aluehallintovirasto ja myös julkisuus.

Ja ammuttakoon tässä alas toinenkin väärä mielikuva: asiantuntijalääkäreiden palkkaus ei ole mitenkään sidoksissa heidän tekiensä hylkäyspäätösten määrään.

HAKIJOIDEN TASA-ARVON lisäksi vakuutuslääkärjärjestelmää voidaan perustella myös työnjakokysymyksillä. Hoitavan lääkärin tehtävä on sananmukaisesti hoitaa, yrittää parantaa potilaansa. Vakuutuslääkäri ei hoida, vaan ottaa kantaa toimeentuloetuuksien saamiseen.

Vakuutuslääkäri on sosiaalivakuutusjärjestelmän asiantuntija, joka tuntee lainsäädännön (muun muassa 11 erilaista työkyvyttömyysmääritelmää) ja muutoksenhakuelinten linjaaman sovelluskäytännön.

Jos vakuutuslääkäreistä ei päästä eroon, on opittava elämään tämän järjestelmän kanssa.

KANSALAISTEN KOKEMA ja poliitikoillekin välittyvä epäluottamus on todellista. Järjestelmä koetaan etäiseksi, kasvottomaksi ja hakijan ja hoitavan lääkärin näkemykset sivuuttavaksi.

Luottamuksen parantamiseksi tarvitaan lisääntyvää vuoropuhelua vakuutuslääkäreiden, muun terveydenhuollon ja kansalaisten kesken.

Ratkaisujen perusteluiden parantaminen, järjestelmän avoimuuden lisääminen, hakijoiden oman hakemuksen seurantamahdollisuuden parantaminen ja ylipäätään hakijoiden oman osallisuuden lisääminen ratkaisuprosessissa ovat asioita, joissa toivoisi päästävän eteenpäin. ■

Jukka Kivekäs

Palstalla vierailleva kirjoittaja ottaa kantaa eläkekeskusteluun.

Nico Bäckström/Varma

KUKA?

Jukka Kivekäs

- **Ikä:** 63-vuotias
- **Koulutus:** Lääketieteen ja kirurgian tohtori, vakuutuslääketieteen dosentti
- **Työ:** Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varman ylläpitäjä.

Pallo hallussa

Pallo hallussa kokoaa eri lähteistä ulkomaiden eläkeuutisia ja maaesittelyn. Aiheesta laajemmin [Etk.fi > Eläkejärjestelmät](#) > [Muiden maiden eläkejärjestelmät](#)

Kari Lindstedt
Informaatikko

ARGENTIINA

Eläkeuudistuksesta rajuja mielenosoituksia

ELÄKEUUDISTUS nostatti Argentiinassa väkivaltaisimmat mielenosoitukset vuosikausiin.

Mielenosoittajat kivittivät poliiseja ja käyttäviä räjähteitä. Poliisi käytti kyynelkaasua ja kumiluoteja. Ainakin 100 ihmistä loukkaantui.

Konservatiivipuolueen ajama uudistus nostaa miesten eläkeikää 65:stä 70:ään ja naisten 60:sta 63:een. Samaan aikaan eläkkeiden laskemiseen käytetyn laskukaava uudistetaan niin, että sen odotetaan pienentävän eläkkeitä.

Eläkkeet sidotaan kuluttajahintoihin, eikä enää verotuloihin ja palkankorotuksiin.

Presidentti **Mauricio Macrin** mukaan uudistus tehtiin, jotta valtion alijäämää saadaan korjattua.

BBC 19.12.

ISO-BRITANNIA

Keikkatyöläisten eläkkeet huonossa jamassa

VAKUUTUSYHTIÖ Zurich Insurancen mukaan keikkatalouden yleistymisestä voi seurata suuria ongelmia, sillä keikkatyöstä ei säästetä tarpeeksi tulevaisuuden eläkkeisiin.

Britanniassa keikkatyöläisiä ja itsensä työllistäjiä on viisi miljoonaa. He tekevät freelance- tai yrittäjätyötä tai ovat töissä nollasopimuksella. Tyypillisesti he ovat työmarkkinoilla sovittavien lisäeläkkeiden ulkopuolella.

Britanniassa on vuodesta 2016 alkaen ollut käytössä järjestely, jossa palkansaajat liittyvät automaattisesti lisäeläkejärjestelmään. Valtaosa, 90 prosenttia työntekijöistä, on myös pysynyt siellä. Zurichin raportin mukaan keikkatyöläisten tilannetta pitäisi parantaa laajentamalla järjestely myös heille.

Independent 8.11.

ALANKOMAAT

Lohkoketjua testataan eläkkeiden hallinnoinnissa

HOLLANTILAISET ELÄKEYHTIÖT APG ja PGGM ovat kehittäneet prototyypin eläkkeiden hallinnointisovelluksesta, joka hyödyntää lohkoketjutekniikkaa, tarkemmin sanottuna hajautettua tilikirjaa. Lohkoketjuteknologia on povattu olevan yhtä suuri asia kuin internet.

Lohkoketju mahdollistaa hajautetun ja läpinäkyvän tietojen siirron ja tallennuksen. Sen ansiosta tekniset virheet vähenevät, välikäsiä poistuu ja hallinnolliset kustannukset pienenevät.

APG rakentaa prototyyppiä pala palalta. Tavoitteena on saada rakennettua rinnakkainen järjestelmä nykyiselle hallinnointijärjestelmälle. Vaikka tulokset ovat lupaavia, tekniikan käyttöönotto on vielä kaukana. Edessä on niin teknisiä kuin laillisiakin haasteita.

IPE 16.10.

KANADA

- Väkiluku: 36 miljoonaa
- Elinajan odote: 82 vuotta
- Eläkeikä: 65 vuotta

Kanadassa matala eläkekatto

LAKISÄÄTEINEN ELÄKETURVA koostuu Kanadassa työeläkkeestä (CPP) ja kansaneläkkeestä (OAS). Työmarkkinoilla ja lisäeläkkeillä on merkittävä asema kokonaiseläkkeen muodostumisessa, koska lakisääteisissä järjestelmissä on matala eläkekatto.

Työeläkkeen enimmäismäärä on vain noin 760 euroa kuukaudessa. Työeläkkeen lisäksi maksetaan noin 400 euron kansaneläkettä, jos vuositulot jäävät alle 50 000 euron.

Québecin provinssilla on oma erillinen työeläkejärjestelmänsä, joka vastaa pääosin Kanadan järjestelmää. Kanadan ja Québecin työeläkejärjestelmien välillä on käytössä niin sanottu viimeisen laitoksen periaate samaan tapaan kuin Suomessa.

Työeläkkeet rahoitetaan työntekijöiltä ja työnantajilta perityillä eläkemaksuilla, joka on 9,9 prosenttia nettotuloista. Maksumu jaetaan tasan työntekijöiden ja työnantajien kesken. Maksuja maksetaan tuloerojen väliin jäävästä osasta. Alaraja on noin 2 300 ja yläraja noin 37 000 euroa.

Eläkerahastojen arvo työeläkejärjestelmässä on noin 220 miljardia euroa.

Lisäeläkkeiden merkitys korostuu Kanadassa etenkin suurituloisilla. Työmarkkinaeläkkeiden kattavuus on korkea julkisen sektorin työntekijöillä, mutta matala yksityisillä aloilla. Lisäeläkkeistä sovitaan usein eri alojen työehtosopimuksissa.

Yleisimpiä yksilöllisen eläkesäästämissä muotoja ovat rekisteröidyt eläkevaikutukset (RRSP). Ne ovat verovähennyskelpoisia ja edellyttävät työ- tai ansiotuloja.

Eläkejärjestelmän hallinto on hajautettu sosiaaliministeriölle, *Service Canada*-organisaatiolle sekä veroviranomaiselle.

RUOTSI

Eläkeiän alaraja nousee 64 vuoteen

PUOLUEET ovat päässeet Ruotsissa sopuun eläkeiän nostamisesta. Alaraja nousee nykyisestä 61:stä 64 vuoteen.

Eläkeikäraja nousee portaittain. Vuonna 2020 ikäraja on 62 vuotta, vuonna 2023 se on 63 vuotta ja lopulta 64 vuotta vuonna 2026. Yläikäraja nousee vuoteen 2023 mennessä 67:stä 69 vuoteen.

Samalla uusitaan myös paljon kritisoitua rahastoeläkejärjestelmää. Rahastoille asetettavia vaatimuksia kiristetään ja rahastoja karsitaan.

Muutoksiin kuuluu myös takueläkkeen ikärajan nousu 65 vuodesta 66 vuoteen, mitä sovun ulkopuolelle jäänyt vasemmistopuolue kritisoi. Työnantajien kattojärjestö *Svenskt Näringsliv* on puolestaan tyytymätön siihen, että töissä olisi oikeus jatkaa 69 ikävuoteen saakka.

SVT 13.12.

SAKSA

Naisten eläkkeet puolet miesten eläkkeistä

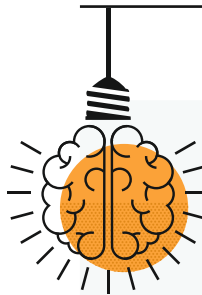
MIHET saavat Saksassa yli tuplasti vanhuuseläkettä suhteessa naiseen, paljastaa *Hans Böckler -säätön* tulonjakotutkimus.

Tutkimuksessa tarkasteltiin lakisääteisen eläkejärjestelmän lisäksi myös ammatillisia ja yksilöllisiä lisäeläkkeitä.

Suuri ero johtuu tutkijoiden mukaan perinteisistä jaoista työmarkkinoilla. Miehiin verrattuna naiset pitävät pidempiä vapaita hoitaakseen lapsia ja ikääntyviä sekä työskentelevät useammin osaaikaisesti, jolloin eläkettä kertyy heikommin.

Työelämässä olevien miesten ja naisten ero lakisääteisessä eläkekertymässä on 24 prosenttia miesten hyväksi, mikä on selvästi vähemmän kuin jo eläkkeellä olevilla. Tasa-arvoon on vielä matkaa.

The Local.de 14.12.

OPI UUTTA

VAHVISTA ASiantuntijuuttasi eläkeasioissa.

ETK on luotettava työeläkealan osaaja ja kouluttaja. Kevään koulutuksissa on laaja kattaus oppia ja osaamisen vahvistamista. Muutama esimerkki valikoimistamme:

- Tarvitsetteko työkaveridesi kanssa vahvistusta eläkeasioista?
- Ota yhteyttä, **räättä-löimme teille** yrityskohtaisen koulutuksen.

Eläketurvakeskus kouluttaa, ilmoittaudu verkossa.
www.etk.fi/koulutus

63 v 3 kk

ELÄKEIKÄRAJAT alkavat käytännössä nousta tänä vuonna. Vuonna 1955 syntyneiden alin eläkeikä nousee 63 vuoteen 3 kuukauden.

Eläkeuudistuksen mukaan alin eläkeikä nousee vuodesta 2018 lähtien ikäryhmittäin kolmella kuukaudella vuodessa, kunnes se on 65 vuotta.

gettyimages.com

Ansiotiedot ilmoitettava tulorekisteriin 2019 alkaen

ANSIOIDEN ilmoittaminen työeläkevakuuttajalle muuttuu. Vuodesta 2019 alkaen työnantaja ilmoittaa työntekijöiden ansiotiedot vain Verohallinnon ylläpitämään tulorekisteriin.

Samalla työnantajien tekemät vuosi- ja kuukausi-ilmoitukset poistuvat. Tulorekisteri helpottaa työnantajia, kun tietojen moninkertainen ilmoittaminen vaihtuu keskitettyyn ilmoittamiseen.

Tulorekisterin avulla mahdollistetaan parempi tietojen välitys ansiotulojen mak-

sajilta niitä käyttäville tahoille, kuten työeläkevakuuttajille. Työeläkevakuuttajat saavat tulorekisteristä vain sen tiedon, mihin he ovat oikeutettuja ja mitä he tarvitsevat toiminnassaan.

Tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin koskee palkkojen maksajia tai ansiotiedon ilmoittajia.

Yrittäjien osalta nykyinen menettely säilyy myös tulorekisterin aikana. He ilmoittavat YEL-työtulonsa entiseen tapaan eläkeyhtiölleen. ■

Ilmarisessa lakkaa enimmillään 180 työtehtävää

ILMARISESSA on seuraavan kahden vuoden aikana on tiedossa mittavia irtisanomisia. Koko henkilöstöä koskevat yhteistoimintaneuvottelut on käyty tammikuuhun mennessä.

Enintään 180 nykyistä vakinaista työtehtävää lakkaisi, selvisi neuvottelujen tuloksena.

Työntekijämäärän vähennykset liittyvät kahden työeläkeyhtiön yhdistymiseen. Eteran yhdistyminen Ilmariseen toteutui

tämän vuoden alussa.

Nyt Ilmarisessa päätökseen saaduissa yt-neuvotteluissa käsiteltiin henkilöstökäytäntöjen yhtenäistämistä, päällekkäisten toimintojen karsimista sekä uutta organisaatiomallia.

Yhdistyneeseen yhtiöön syntyy myös uusia tehtäviä. Siten irtisanottavien määrä tulisi jäämään arveltua 180:aa pienemmäksi. Määrä tarkentuu, kun uuden organisaation nimitykset vahvistuvat. ■

Eläkekassa Viabek konkurssiin

VIABEK, liikennepalvelualojen eläkekassa, on haettu tammikuussa konkurssiin. Maksussa olevat eläkkeet ja ansaitut eläkeetuudet on konkurssista huolimatta turvattu.

Työntekijän eläkelain mukaan työeläkevuoksuilla on konkurssiyhteisvastuu. Muut toimijat huolehtivat eläkkeistä ja etuuksista, jos yksi joutuu konkurssiin.

Viabek-kassa oli jo vuoden 2011 lopulla joutunut selvitystilaan, kun eläkekassan varat eivät enää riittäneet kattamaan tulevien eläkkeiden varalle tarvittavaa vastuvelkaa.

Taustalla oli Viabekin riskillisten sijoitusten arvostuksessa tapahtunut lasku, jonka seurauksena kassan vakavaraisuuspääomavaatimus ei enää täyttynyt. ■

NIMITYKSET

Ilmarinen

► **Jouko Pölönen** (KTM, eMBA) on nimitetty Ilmarisen toimitusjohtajaksi. Pölönen aloittaa uudessa tehtävässä viimeistään kesäkuussa.

Pölönen on OP Ryhmän pankki-liiketoiminnan johtaja ja johtokunnan jäsen, OP Yrityspankki Oyj:n toimitusjohtaja ja Helsingin Seudun Osuuspankin toimitusjohtaja.

Nykyinen toimitusjohtaja **Timo Ritakallio** jatkaa Ilmarisessa helmikuun loppuun, jonka jälkeen aloittaa OP Ryhmän pääjohtajana.

Varma

► **Tuula Kallio** (VT) on nimitetty Varman lakiasiainjohtajaksi 1.1. alkaen. Hän raportoi tehtävässään toimitusjohtaja **Risto Murrolle**.

Veritas

► **Tiina Laine** (OTM) on nimitetty eläkepalveluista ja ratkaisulinjasta vastaavaksi johtajaksi 1.10.2017 alkaen. Laine on myös johtoryhmän jäsen.

► **Mika Paananen** (tradenomi, eMBA) on nimitetty asiakkuusjohtajaksi 8.1. alkaen. Paananen on myös johtoryhmässä.

► **Piia Vuoti** (OTK, varatuomari) on nimitetty lakiasioista ja edunvalvonnasta vastaavaksi johtajaksi 16.10.2017 alkaen.

GENDER INEQUALITIES IN EMPLOYMENT AND PENSIONS ETK Conference 2018

18 May 2018 | Helsinki

Despite recent efforts, the gender gap in pensions persists. It contributes to old-age income inequality in Europe and beyond.

The interplay of employment, pension and family policies mitigates the gender gap in pensions. Our half-day conference will gather timely analyses on gender differences in employment and pensions.

www.etk.fi/conference2018 | #ETKconference

KUUKAUDEN TWIITTI

Karoliina Kääriäinen

@kmkaariainen

24.1.2018 klo 13.32

Ihan huikaa juttu! Jos gradusi käsittelee eläketurvaa niin hakemusta tulemaan vaan. #eläketurva #työeläke #gradu

Eläketurvakeskus alkaa myöntää vuosittain ansiokkaalle, eläketurvaa kannalta kiinnostavalle pro gradu -työlle tunnustuspalkintoa. Palkinnon arvo on 2 000 euroa. [https://www.etk.fi/uutinen/pro-gradu-palkinto-luvassa-ansiokkaalle-elakeaiheiselle-opinnytteelle/...](https://www.etk.fi/uutinen/pro-gradu-palkinto-luvassa-ansiokkaalle-elakeaiheiselle-opinnytteelle/) #gradu #tunnustuspalkinto

KUKA?

Merja Äimänen

- **Ikä:** 68-vuotias.
- **Koulutus:** Yo-merkonomi.
- **Työ:** Eläkesäätiö-yhdistys-ESY ry:n assistenttina vuodesta 1972. Tämän vuoden alusta osittain eläkkeellä, jatkaen töitä osapäiväisesti maalis-kuun loppuun.
- **Lähellä sydäntä:** Yhdistystoiminta, luonto ja eläimet; koiria hänellä ollut useita – ei tosin tällä hetkellä, mutta kukapa tietää jatkossa.
- **Kirja, jonka aiot lukea seuraavaksi:** Mauri Kunnaksen Koiramäen Suomen historia.

Tunnelmat kuljettavat Italiaan

Matkakohteet avautuvat kirjojen luomissa tunnelmissa, kun Eläkesäätiöyhdistyksen Merja Äimänen johdattelee lukumatkalle.

Maa, ruoka ja viini hurmaavat

Italia on yksi suosikkimaani. Jopa niin, että aloitin italian kielen opinnot viime syksyisen Toscanan-matkan jälkeen. Joulupukilta

sain toivomani **Ella Kannisen** kirjautuuden.

Ellan kirjat hehkuvat hyvää oloa, aurinkoa, lämpöä ja loistavaa italialaista ruokaa. Ellan matkassa tapaa suomalaisia ja italialaisia ystäviä. Yhteistä heillä on rakkaus Italiaan ja sen ruokiin ja viineihin.

Kirjassa vierailaan eri maakunnissa, Toscanassa, Marchessa, Laziossa ja Roomassa, Emilia-Romagnassa, Piemontessa, Lombardiassa ja Gardajärvellä.

Ella Kanninen: *Kotona Italiassa. Tammi, 2017*

Naapurimme Viron kokemuksiin

Löysin vanhojen tavaroiden kaupasta mielenkiintoisen **Enn Soosaaren** kirjan Viron historiasta. Ajankohtainen ja vaikuttava teos varsinkin nyt

Viron juhliessa 100-vuotista itsenäisyyttään. Itsenäisyysjulistus annettiin 24.2.1918.

Soosaar (1937–2010) oli kääntäjä, esseisti ja Viron johtava mielipidevaikuttaja. Ansiokkaasti hän on kirjoittanut omakohtaisen muistelmateoksen Viron vaikeasta lähihistoriasta.

Virossa se ilmestyi 2008 ja suomenkieliseen painokseen esipuheen kirjoitti Viron silloinen presidentti **Toomas Hendrik Ilves**. Teemat taistoittaa professori **Seppo Zetterberg**.

Enn Soosaar: *Viron nurinkurinen vuosisata. Like, 2011.*

Donna Leon ylitse muiden

Olen lukenut Venetsiassa seikkailevasta komisario *Guido Brunetista* jo vuosia.

Donna Leonin dekkarien mukana ikään kuin kulkisin

itse Venetsian pikkukujilla välillä poiketen kahviloihin.

Brunetti on seikkaillut dekkarisarjassa vuodesta 1997, ja suomeksi Leonin dekkarisarjasta on ilmestynyt yli 20 kirjaa. Ne kaikki sijoittuvat Venetsiaan. Olen lukenut niistä suurimman osan. Nyt kirjamessuilta löysin *Sokean rakkauden*.

Leonin kirjat solahtavat minuun kuin käsi laadukkaaseen italialaishansikkaaseen. Suosittelem ruoan, taiteen ja hyvien dekkarien ystäville.

Donna Leon: *Sokea rakkaus. Otava, 2012.*

Pubien ja irkkumusiikin kaupunkiin

Dublin on minulle ajankohtainen kaupunki. Olin syksyllä työmatkalla Dublinissa ja lähdin sinne ryhmämatkalle pääsiäisenä.

Löysin syksyn kirjamessuilta James Joycen vanhan novellikokoelman *Dublinilaiset*, jota olen jo selaillut. Sekä varsin erilaisen **Paula Hotin** matkakirjan.

Britannian ja Irlannin kulttuuriin erikoistunut vapaa toimittaja ja kääntäjä Hotti kuljettaa 328-sivuisen Dublinin matkaoppaan tunnelmissa kaupungin nykypäivään ja historiaan. Täyttää asiaa höystettynä muutamalla mv-kuvalla.

Paula Hotti: *Dublin, Savukeitaan matkaoppaat. Savukeidas Kustannus, 2016.*

Partial Work Ability and Career Opportunities

LONG-TERM ILLNESS or other disability prevents many from returning to work or entering the labour force in the first place. Nearly one in four, or 600,000 persons, of working age are affected.

The government key project *Career opportunities for people with partial work ability* seeks to solve this problem. "Partial work ability is often passing, but as the population ages, the problem will persist," says Project Manager **Päivi Mattila-Wiro** of the Ministry of Social Affairs and Health. Rising retirement ages will also contribute to the problem.

Many young people suffer from depression and retire on a disability pension at a young age. "This may cost society up to 0.5 million euros in just social security expenses and loss of taxes," Mattila-Wiro states. "For the affected individual and their near relatives, the effects cannot be measured with a price tag."

The government key project aims to improve the service chains for people with partial work ability. Trained work ability coordinators help them find their way back to the labour market.

Questionnaire surveys show that employers have taken a positive attitude towards employing people with partial work ability. "Employers look more at an applicants' attitude and skills, not their formal work ability," Mattila-Wiro explains. As a result, the employment rate among those drawing a partial disability pension has risen to 75 per cent (target level for overall population: 72%).

People with partial work ability have found work in nearly all fields of business, including healthcare, accommodation services and trade. Private sector employers are more prone than public sector employers to hire people with reduced work ability. ■

Unemployment wrecks retirement plans

THE INTENDED RETIREMENT AGE correlates fairly well with the actual retirement age of over 50-year-old wage earners. This is evident in a study conducted by **Satu Nivalainen** and **Noora Järnefelt** of the Finnish Centre for Pensions.

Unemployment multiplies the risk of early retirement, particularly for women. "Wage earners who have been unemployed after they turn 50 clearly struggle with staying in the workforce until their retirement age," says Nivalainen.

Women are better at predicting their actual retirement age than men are. About 60% of the women who planned to continue working past their 63rd birthday went through with their plans. Only slightly more than 50% of the men did the same.

The study also shows that high-earnings women less often intend to stay on at work beyond 63 and typically retire at that age.

Wealthier men often retire early while indebted men tend to work longer. ■

Riester pensions in Germany

SUPPLEMENTARY PENSIONS increasingly make up for reduced statutory pensions in Germany. *Riester pensions* were introduced in 2002.

The aim of Riester pensions is to help low-income people earn a sufficient pension level since statutory pensions have become increasingly less generous.

Nearly 54 million people were insured for earnings-related pensions in Germany in 2016.

Riester pensions have been criticised for being too expensive and complex. Low-income people, whom the pension was intended for, cannot afford to pay the contributions. Less than half of those who earn less than €1,500/month have an occupational pension or an individual Riester pension.

It remains to be seen what role statutory and supplementary pensions will take in Germany in the future. ■

Olli Hakämies

LENA KOSKI
Translator
Finnish Centre for Pensions

More news in English

- Follow us on Twitter @ETKinfo
- Subscribe to our newsletter etk.fi/en/newsletter/
- Visit our website etk.fi/en

Swedish Pension Scam

PREMIUM PENSIONS are part of the largest web of white-collar crime in Swedish history. So far, two premium pension funds are suspected of having defrauded pension savers of more than 100 million euros. At least three other funds are under investigation.

The untangling of the web began in 2015 as Falcon Funds performed poorly but gained massive amounts of new customers. It turned out that, among other things, the Fund's telemarketers tricked customers to surrender their codes to the premium pen-

sion service and then transferred assets, without the customers' knowledge, to Falcon Funds.

Taking into account the massive scale of this scam, it is surprising that the Swedes' trust in the pension system has not suffered. A reform of premium pension acts, set to come into effect in July 2018, has probably contributed to this. Thanks to the reform, the authorities will get more resources and power to supervise premium pensions. The number of funds will also be cut from 800 to 300. ■

Tutustu Eläketurvakeskuksen julkaisuihin www.etk.fi/julkaisut

Eläkeaikeet ja toteutunut eläkkeelle siirtyminen

Tutkimuksessa tarkastellaan palkansaajien eläkeaikeiden ja toteutuneen eläkeiän taustatekijöitä. Eläkeaikeita mitataan vuoden 2003 työolotutkimuksen kysymyksellä, jossa henkilöltä on kysytty arviota kokoaikaiselle eläkkeelle siirtymisistä. Toteutunut eläkeikä perustuu Eläketurvakeskuksen rekisteritietoihin eläkkeelle siirtymisestä vuosina 2005–2013.

Tekijät: Satu Nivalainen ja Noora Järnefelt
Sarja: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 06/2017

Kokonaiseläke 2018. Katsaus työeläkkeen, kansaneläkkeen ja verotuksen määrätymiseen

Työeläkkeen, kansaneläke-etuuksien ja eläkkeiden verotuksen määrätymisen vaikuttavat kaikki osaltaan käteen jäävään nettoeläkkeeseen. Katsauksessa on tarkasteltu kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määrätymistä vuonna 2018. Esimerkit ja kuvat havainnollistavat kokonaiseläkkeen muodostumista eri tulotasoilla.

Tekijät: Juha Knuuti ja Suvi Ritola
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2018

Suomen osa-aikaeläke ja osittaiset eläkkeet Euroopassa

Raportissa tarkastellaan Suomen osa-aikaeläkkeen kehitystä vuodesta 1987 vuoteen 2017. Siinä kuvataan osa-aikaeläkkeen historiaa ja käyttöä. Osa-aikaeläkeläisiä kuvataan tilasto- ja rekisteritietojen valossa. Raportissa myös kootaan yhteen aikaisemman, osa-aikaeläkeläisiä koskevan tutkimuksen tuloksia. Lisäksi siinä on tietoa muiden maiden, erityisesti Ruotsin ja Norjan, osittaisista eläkkeistä.

Tekijät: Janne Salonen, Mervi Takala, Mika Vidlund ja Niko Väänänen
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 08/2017

Suomen työeläkevakuutetut 2016

Julkaisu sisältää keskeiset lukumäärätiedot kaikista Suomen työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvista 18–68-vuotiaista henkilöistä. Lisäksi tilasto sisältää tietoja palkansaajien työeläkevakuutetuista ansioista sekä palkattomien aikojen ja VEKL:n mukaan karttuneista etuuksista.

Sarja: Suomen virallinen tilasto: Sosiaaliturva 2017

VUOSITTAIN ILMESTYVÄT JULKAISUT

Yritysten työeläkemaksut vuonna 2016

Työeläkkeiden rahoitus vuonna 2016

Eläkkeellä ja työssä: tilasto eläkeläisten työnteosta vuosina 2007–2016

MUUALLA JULKAISTUA

EU ja sosiaalipolitiikka – käynnissä monia rinnakkaisia prosesseja

Puheenvuorossa tarkastellaan EU-tason prosesseja, joilla pyritään vaikuttamaan tai vaikutetaan sosiaalipolitiikkaan jäsenvaltioissa. Käsitellyksi tulevat avoimen koordinaation menetelmä, talouspolitiikan ohjausjakso sekä Eurooppa 2020 -strategia.

Tekijä: Niko Väänänen
Sarja: Janus, Vol 25 Nro 4 (2017)